

нічого протягом дня, вона завжди зайнята пошуком їжі для того, щоб нагодувати своїх пташенят. Як матері пташок, так і корейські матері ладні

піти на все задля своїх дітей. Тому в Кореї слово «мама» завжди викликає почуття любові, милосердя, ностальгії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білоус П.В. Психологія літературної творчості: навч. посібник. К.: Академвидав, 2014. 216 с. (Серія «Альма-матер»).
2. Волков И.Ф. Теория литературы. М., «Просвещение», 1995. 256 с.
3. Гуляев Н.А. Теория литературы: учеб. пособие для филолог. специальностей ун-тов и пед. ин-тов. М., «Высш. Школа», 1977. 278 с.
4. Казымова Т.П.. Словарь литературоведческих терминов. М. «Просвещение», 1974. 509 с.
5. Ковальчук Ю.А. Країнознавство: Корея: навч. посібник. К: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. 350 с.
6. Поспелов Г.Н. Теория литературы. М., «Высшая школа», 1978. 351 с.
7. Санович В.С., Ваксмахер М.Н. Классическая поэзия Индии, Китая, Кореи, Вьетнама, Японии. М.: «Художественная литература», 1977. 926 с.
8. Санович В.С., Чулков С.В. Классическая проза Дальнего Востока. М.: «Художественная литература», 1975. 895 с.
9. Хализев В.Е. Теория литературы. М.: «Высшая школа», 1999. 110 с.
10. Хван А.Г. Очерки истории корейского кино, 1903–1949. М.: Восточная литература, 2007. 134 с.
11. 김윤식·김현 (초판 1973-08-30, 개정판 1996-09-10). 《한국문학사》. 서울: 민음사. 240쪽.
12. 김용직 (1997년 9월 30일). 《한국현대문학의 사적 탐색》. 서울: 서울대학교출판부. 209쪽.
13. 한국어 관용어 사전, -2013, 640 쪽.

УДК 821.161.1:821.111(680).091

ПРОБЛЕМНО-ТЕМАТИЧНІ МОТИВИ ТВОРЧОСТІ Ф.М. ДОСТОЄВСЬКОГО В РОМАНІ ДЖ.М. КУТСІ «ВОЛОДАР ПЕТЕРБУРГА»

THE PROBLEM-THEMATIC MOTIVES OF DOSTOYEVSKY'S WORK IN J.M. COETZEE'S NOVEL "MASTER OF PETERSBURG"

Нешута О.В.,

*аспірант кафедри германських мов і зарубіжної літератури
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*

У статті досліджуються проблемно-тематичні мотиви творчості Ф.М. Достоевського в романі Дж.М. Кутсі «Володар Петербурга». Проведено компаративний аналіз основних мотивів Дж.М. Кутсі та Ф.М. Достоевського, які часто перегукуються між собою. Здійснено спробу з'ясувати значення використаних авторами мотивів. Проведено паралелі між головним героєм роману Дж.М. Кутсі та героями романів Ф.М. Достоевського в рамках дослідження обраного мотиву.

Ключові слова: мотив, Ф.М. Достоевський, двійництво, роман, компаративний аналіз.

В статье исследуются проблемно-тематические мотивы творчества Ф.М. Достоевского в романе Дж.М. Кутси «Властелин Петербурга». Проводится компаративный анализ основных мотивов Дж.М. Кутси и Ф.М. Достоевского, которые часто перекликаются между собой. Предпринята попытка выяснить значение использованных авторами мотивов. Проведены параллели между главным героем романа Дж.М. Кутси и героями романов Ф.М. Достоевского в рамках исследования избранного мотива.

Ключевые слова: мотив, Ф.М. Достоевский, двойственность, роман, компаративный анализ.

The article deals with the problematic and thematic motives of F.M. Dostoevsky in J.M. Coetzee's novel "Master of Petersburg". A comparative analysis of J.M. Coetzee's and F.M. Dostoevsky's main motives, which often overlap, is carried out. An attempt was made to find out the values of motives used by both authors. The parallels between the protagonist of the novel "Master of Petersburg" and the characters of F.M. Dostoevsky's novels are cited in the study of the chosen motive.

Key words: F.M. Dostoevsky, motive, dualism, novel, comparative analysis.

Постановка проблеми. Діалог із минулою літературною традицією характерний для сучасної постмодерністської літератури, у якій досить часто прослідковується рецептивний слід творчості Ф.М. Достоевського. Роман південноафриканського письменника Дж.М. Кутсі «Володар Петербурга» є саме таким прикладом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існує немало літературно-критичних досліджень, присвячених роману «Володар Петербурга» (1994 р.), які умовно можна згрупувати згідно з їхніми основними напрямками. У першій групі робіт аналізується проблематика роману, пов'язана із соціально-політичним дискурсом ПАР. Автори цих досліджень продовжують розглядати творчість Кутсі в контексті постколоніальної критики (А.Є. Беззубцев-Кондаков [1], Дж. Френк [2], М. Келлі [3], Дж. Пойнер [4]). Другу групу складають праці, у яких вивчається жанрова своєрідність роману (А.Є. Беззубцев-Кондаков [1], А.М. Лагуновський [5], О.В. Кеба [6], К.О. Струкова [7], А.І. Чашіна [8]). Майже всі дослідники аналізували інтертекстуальне поле роману з його алюзіями та ремінісценціями з романів Ф.М. Достоевського. До останньої групи можна віднести дослідження, у яких розглядається система персонажів роману, акцентується увага на образі головного героя – Ф.М. Достоевському (А. Андреадіс [9], А.Є. Беззубцев-Кондаков [1], О.В. Кеба [6], Г.І. Соболевська [10]). Однак літературознавцями не було здійснено компаративного аналізу роману Дж.М. Кутсі та романів Ф.М. Достоевського задля дослідження основних мотивів, які зближують їх.

Постановка завдання. Основна мета роботи – виявити та дослідити мотиви творчості Ф.М. Достоевського в романі Дж.М. Кутсі «Володар Петербурга», провести їхній аналіз.

Виклад основного матеріалу. Поняття мотив може трактуватися розширено, як, наприклад, у роботі Б.М. Гаспарова, який вважає, що «... в ролі мотива может выступать любой феномен, любое смысловое «пятно» – событие, черта характера, элемент ландшафта, любой предмет, произнесенное слово, краска, звук и так далее; единственное, что определяет мотив, – это его репродукция в тексте» [11].

Інше трактування мотиву як основної одиниці сюжету представлено в роботах Ю.В. Шатіна, який розглядає мотив «як певне співвідношення мотивеми, самого мотиву й алломотиву» [12]. У сучасних дослідженнях категорія мотиву отримала детальне розроблення. Згідно з дихотомічною теорією мотиву, «природа мотива дуа-

листична и раскрывается в двух соотнесенных и структурно противоположных началах. Первое представляет собой обобщенный вариант мотива, взятый в отвлечении от его конкретных фабульных выражений. Другое начало, напротив, дано как совокупность вариантов мотива, выраженных в конкретных фабулах» [12].

У літературній практиці традиційні мотиви можуть бути розгорнуті в цілі сюжети, а традиційні сюжети, навпаки, згорнуті в один мотив. Згідно з визначенням Ю.В. Силантьєва, «мотив – это а) эстетически значима повествовательная единица, б) интертекстуальный в своем функционировании, в) инвариантен в своей принадлежности к языку повествовательной традиции и вариантный в своих событийных реализациях» [13, с. 9–10]. Як зазначає Ю.В. Шатін, «стоит только обратиться к глубинной семантике сюжетов новой русской литературы, и там мы обнаружим трансформации архетипических схем, реализующих генетически заложенные в них значения» [12].

У романі «Володар Петербурга» розгорнуто цілий комплекс проблемно-тематичних мотивів Достоевського: релігійні пошуки та сумніви, духовна роз'єднаність людей і пошуки взаєморозуміння, гріх і сумління, конфлікт батьків і дітей, безумство й гордія, біснування й падіння, підпілля та двійництво, зрада й відступництво, всездозволеність і відплата. Як відомо, у Достоевського був задум написати твір, у якому всі ці проблеми були б узагальнені в образі «великого грішника», і сам цей образ мав увібрати риси героїв усіх його попередніх романів.

У романі Джона Максвелла Кутсі «Володар Петербурга», головним героєм якого є Федір Достоевський, який намагається розгадати загадку таємничої смерті свого пасинка, простежується одвічний конфлікт батьків і дітей. Старше покоління, представником якого є протагоніст Достоевський, протиставляється в романі агресивній силі молодих терористів-нечаївців. Головний герой розглядає проблему батьків і дітей крізь призму взаємних ревнощів. Сини прагнуть власності та достойного ставлення батьків, батьки заздять почуттям, пристрасті, енергії молодих. З цих ревнощів народжується революція.

Усі пригоди та думки головного героя об'єднує мотив смерті, скороминучості життя й старості. Молодість зображена в романі як чистота та добро, старість – як багноюка й підлість. Головний герой переживає старіння, і цей процес відчувається дедалі більше після звістки про смерть Павла

Ісаєва. У Достоєвського з'являються думки про те, що початок старості приходить разом із відчуттям закінчення власного буття. У нього з'являються думки про розбещення юної Матрьони, що назавжди може отруїти її страхом. Такі думки можуть з'явитись лише в старій людині, яка відчайдушно заздрить дівочій юності та експериментує з власною розбещеністю.

Мотив старості зображено в романі не лише в образах героїв, а ще й в образі місця. Петербург – а разом із ним уся Росія – зображені автором старим жорстоким світом, який створив такий самий старий Бог.

Особливо важливе місце в ряду «мотивів Достоєвського» у «Володарі Петербурга» займає мотив двійництва. Як і в Достоєвського, тут він представлений у двох варіантах: внутрішнього роздвоєння та наявності прихованих подібностей між персонажами. Головний герой у романі Кутсі постійно переживає відчуття розколотості свого внутрішнього світу, що увиразнюється, зокрема, в образі надтріснутого дзвона («Я расколот. На что годится треснувший колокол...»). Його уява, як сказано в романі, «не ведает пределов» і постійно продукує різноманітні химерно-фантазмагоричні видіння, як-от шур, що тут-таки викликає асоціацію зі слідчим Максимовим, «демониця-богиня», яка витягує сім'я з померлого бога Шиви; волова голова, троль, що набувають рис Нечаєва, та інші [6]. Двійництво, розколотість героя дає йому змогу поглянути на самого себе збоку. Ситуацію біля могили пасинка, на яку він падає ниць, герой сприймає як спектакль [14, с. 14]; вдягнувши одяг Павла, Достоєвський відчуває себе посміховиськом [14, с. 25]; у розмові з Анною Сергіївною про Павла протагоніста переповнюють емоції, тому, для того, щоби стримати їх, він насміхається над собою: «веду себя как персонаж из книги...но и насмешка над собой не помогает» [14, с. 35]. Тож герой відсторонюється, дивиться на свої дії збоку, наче не розуміючи їхнє значення. Внутрішня, психологічна роздвоєність Достоєвського базується на незадоволенні та несприйнятті самого себе саме як батька, який не зумів вберегти своє дитя від загибелі. Такий стан героя приводить до появи психологічного двійника, тому він бачить себе як незнайомця, як підробку: «... он сам в ванной комнате на Лерхенштрассе, подстригающий, глядя в зеркало, бороду <...> лицо поглощенного делом человека в зеркале кажется лицом незнакомца...» [14, с. 13–14]; «... ныне, глядя на себя в зеркало, он видит лишь убогий подлог, а за ним – нечто украдчивое, похабное, нечто такое, чему место за закрытыми дверями...»

[14, с. 19]; «мельком он видит в зеркале туалетного столика себя <...> он мог бы принять себя за чужого...» [14, с. 300], після чого героя не покидає відчуття «что в комнате присутствует кто-то еще: если не полнокровный человек, то сколоченное из палок существо, пугало в старом кафтане...» [14, с. 300]. У кінці роману двійник, який раніше з'являвся лише у відображенні в дзеркалі, перебуває в кімнаті: «фигура, сидящая напротив ... не вызывает в нем никаких ощущений...» [14, с. 302–303]. У моменти, коли герой усвідомлює свою темну сторону, він наче занурюється в інший світ, звідси впливає не менш важливий мотив у творі західного письменника – мотив хвороби. Докладно описаний, так би мовити, «зсередины», з огидними фізіологічними подробицями напад епілепсії: «... его охватывает чувство падения в бесконечную черноту» [14, с. 91]; «провалы в пустоту – словно смерч вырывает малый кусок его жизни, не оставляя даже воспоминаний о мраке, в котором он побывал» [14, с. 89]. Загалом, мотив очікування цього нападу – наскрізний у творі, це своєрідний лейтмотив, який супроводжує розвиток сюжету.

У російській літературі, як і в слов'янській міфології, мотив води здебільшого є літературним носієм пізніх семантичних пластів, тобто вода найчастіше виступає як символ початку очищення в рамках падіння-воскресіння. Приклади такого роду можна знайти в Достоєвського. У романі «Злочин і кара» мотив води з першого моменту його появи в тексті поєднується з ідеєю вбивства: Раскольніков підходить до будинку старої лихварки, який однією стіною виходить на рівчак. Далі цей мотив рухається наче хвиля, яка то зближує з ідеєю вбивства, то віддаляє від неї. Вода, безумовно, притягує Раскольнікова. Достоєвський, кажучи про перший порив героя кинути вкрадені речі у воду, двічі підкреслює, що ідея ця прийшла до нього «уві сні, в маренні», тобто це був поштовх, що йшов із підсвідомості.

Кутсі також використовує мотив води, який неодноразово зустрічається в романі «Володар Петербурга». Описи води допомагають створити гнітючу атмосферу падіння душі головного героя: «Лед почти уж сковал воду, осталась лишь неровная полынья посередине реки. Чего там только нет, подо льдом! Весенний паводок делает явными немало преступных тайн, выставляя на свет божий ножи, топоры, окровавленную одежду. Если не хуже. Убить человека легко, куда труднее избавиться от останков»; «Черная вода лениво течет под мостом, мелкие волны плещут о разломанную, обросшую сосульками корзину»;

«При каждом из них рот заполняет вода, каждый произнесенный им слог заменяется слогом воды. Он все грузнеет, грузнеет, и, в конце концов, грудь его начинает взрывать донный ил» [15]. У романі «Злочин і кара» Раскольников долає тягу до води зусиллям свідомості, але мотив води продовжує існувати у вигляді марення, втрати свідомості. Таким самим способом Кутсі зображає хворобливий стан героя, постійно підкреслюючи та повторюючи слова «безпам'ятство» та «забуття».

Відчутно звучить у романі Достоевського й мотив задухи. Людині в Достоевського не тільки «нікуди йти», але й нема чим дихати. Уже на початку роману письменник зауважує, що «на улице жара стояла страшная, к тому же духота, толкотня, всюду известка, леса, кирпич, пыль и та особенная летняя вонь, столь известная каждому петербуржцу, не имеющему возможности нанять дачу...» [16]. Страшенна задуха стоїть і на сходах у будинку, де розташована контора. Отож мотив задухи набуває в романі різного звучання. Це й вічна задуха Петербурга. Це й постійна задуха, що супроводжує головного героя. Раскольникову душно не тільки у своїй тісній комірчині або на запилених петербурзьких вулицях, душно йому і вві сні, душно від власних помилок, від своєї приреченої на смерть теорії. Душа його начебто блукає в лабіринті.

Дж.М. Кутсі використовує цей прийом для емоційного занурення читача в атмосферу важкості та цілковитого занурення у гріховність і пригніченість героїв роману: «Мы задыхаемся под гнетом, который ты взвалил на нас. Нам нечем дышать»; «Даже на таком расстоянии он слышит, насколько затруднено ее дыхание» [15]. Мотив задухи допомагає читачеві увійти в емоційний стан героя, психологічно керуючись віртуальною нестачею повітря.

Найбільш важливими мотивами, що складають цілісну проблемну картину роману, можна виділити мотиви падіння, гріха та відплати. Варто зазначити, що вони тісно переплетені з мотивом релігійних пошуків і сумління. Постійні пошуки себе, розмірковування щодо своєї гріховності та спокути гріхів, думки про відплату та бажання виправдати себе притаманні й головному герою роману «Злочин і кара», і протагоністу Достоевському в романі «Володар Петербурга». Сини в прозі Достоевського (Раскольников, Ставрогін, Долгорукий, брати Карамазови) відриваються від батьків разом із відходом від Бога, і для багатьох із них повернення назад неможливе. Автор розумів православну догматику, знав, що любов Бога безмірна до грішників, блудних

синів, але немає жалості до гріхів, породжених людською природою, тому категорія гріха невіддільна від буття людини, а мотив гріха – від онтології художнього простору Достоевського.

Мотив гріховності в романі «Володар Петербурга» реалізований сповна та представлений читачеві у формі роздумів головного героя. Розуміючи, що потаємні бажання занурюють його дедалі глибше у гріховність, Достоевський багато розмірковує над Божою карою та відплатою за вчинений гріх: «Это мгновение из тех, в которые он обращается в тонкого ценителя подобных картин, в сластолюбца. Из тех, за которые он будет проклят»; «Это покушение на невинность ребенка. Поступок, за который ему не будет прощения. Совершив его, он преступил порог. Теперь Бог обязан заговорить, далее молчать Он не посмеет. Развратить ребенка – то же, что совершить насилие над Богом. Лукавый способ, к которому он прибегнул, это западня – щелчок, и Бог в капкане» [15].

Часто мотив хвороби стає психологічним мотивом, коли автором зображені митарства героїв ще до вчинення гріха або в післягріховному стані. Наприклад, Раскольников у романі «Злочин і кара» розмірковує: «Это оттого, что я очень болен <...> я сам измучил и истерзал себя, и сам не знаю, что делаю... И вчера, и третьего дня, и все это время терзал себя... Выздоровлю и... не буду терзать себя... А ну как совсем и не выздоровлю? Господи! Как это мне все надоело!...» [17].

Кутсі зображає душевні поривання протагоніста Достоевського, який теж через різні обставини занурюється у хворобливий стан, розуміючи й водночас не розуміючи свої бажання та дії, що знову ж таки свідчить про наявність мотиву двійництва: «Он сознает, что делает. И в то же время это состязание в коварстве между ним и Богом ведется им вне пределов собственной личности, возможно, и вне пределов души. Сам он стоит в стороне и следит за тем, как он и Бог кружат друг против друга»; «Он должен спать, и если он должен спать, то может ли Бог осудить его, спящего? Бог должен спасти его, ничего иного Богу не остается. Однако улавливать Бога в тенета таких рассуждений – значит бросать Ему вызов и святотатствовать» [15]. Герой часто розмірковує над тим, яка його чекає відплата чи можливе спасіння душі. Кутсі керується філософією Достоевського, митця, який свято вірив у покаяння. Тому в романі присутній мотив відплати, яка розглядається нами в аспекті Божої розправи. Доцільно розглянути поняття злочину та кари, які

несуть у собі сталу константу – гріх і розправу. Роман «Злочин і кара» говорить сам за себе, а Дж.М. Кутсі вкладає той самий сенс у уста головного героя, який чітко усвідомлює, що після гріха прийде неминуха розправа: «Если так суждено, если в этом истина и путь к воскрешению, он готов это сделать. Он откажется от всего и, следуя за тенью, войдет, нагой, как младенец, в самые врата ада» [15].

Невід'ємною частиною розправи автор бачить постійне страждання, яке трансформується в каяття. Порівняймо це поняття в центральних героїв Достоевського та Кутсі. У героїв першого каяття як такого немає, це лише усвідомлення своєї «гріховної неспроможності»; сповідь у догматичному розумінні відсутня, а спроби виглядають ніби виклики Богу (сповідь Раскольнікова Соні, Ставрогіна – Тихону, Дмитра й Івана Карамазових – Альоші); що стосується спокути, то герої стають на цей шлях без кінцевого подолання.

Герой Кутсі, навпаки, готовий страждати, проте виникають питання про його справжнє каяття, оскільки він розумів, що коїть. А втім, Достоевський Кутсі хоче страждати, сподіваючись, що це принесе відчуття покаяння: «К несчастью, я приехал сюда не для того – не для того, чтобы оградить себя от страданий.

– Федор Михайлович, ну зачем вы себя так терзаете? Я хочу сказать, что очутился здесь, в России, в том времени, в котором мы с вами живем, не для того, чтобы прожить жизнь не страдая» [15]. Залишається відкритим питання: чи є страждання невід'ємною частиною життя або ж зворотною стороною вседозволеності? Відповідь на це питання криється і в романах Дж.М. Кутсі, тому доцільно говорити про потребу в подальшому дослідженні його творчості.

Реалізовані в романі мотиви гріховності, відплати та сумління можна розглядати як похідні від мотиву духовного падіння. Цей мотив детально виражений у романі Достоевського «Злочин і кара». Варто лише згадати теорію Раскольнікова, згідно з якою все людство ділиться на дві категорії людей. Є люди, які приймають будь-який порядок речей, – «твари дрожащие», і є люди, які сміливо порушують моральні норми та громадський порядок, – «сильные мира сего». Створивши теорію, Раскольніков пориває і з людством, і з Богом. Сам факт вбивства – це вже відкритий прояв «бунту» проти моральності. Автор докладно, натуралістично

описує, як Раскольніков точно наосліп б'є по голові стару та грабує її. Це зроблено для того, щоб читач гостріше відчув жах скоєного й усвідомив ту моральну прірву, яка поглинула героя.

Духовне падіння відбувається і з героєм роману Кутсі. Автор неодноразово підкреслює поступовий занепад людської душі та моральності, використовуючи для цього мотив падіння. Упродовж усього роману трапляється слово «падіння», щедро приправлене метафорами та епітетами. Розглянемо кілька прикладів: «Он может кричать в постыдном падении своем, взывая к Богу или к жене о помощи. Он может также отдаться падению, отвергнуть хлороформ ужаса или утраты сознания и вместо того вглядываться и вслушиваться, ожидая мгновения, которое может и не наступить – тут он не властен, – когда из тела, рушащегося во тьму, он обратится в тело, в самом сердце которого и совершается это падение, в тело, которое в себе самом содержит и падение свое и свою тьму» [15]. Кутсі якомога більше підкреслює мотив падіння, про що свідчить використання слова «падіння» тричі в одному реченні. Мотив гріха майстерно супроводжує мотив падіння, вони – продовження один одного й водночас причина та наслідок: «Извращенность: все и вся оборачивает он другой стороной – той, за которую ему удобнее ухватиться, чтобы затем уже падать вместе»; «Время замерло, все замерло в ожидании падения» [15]. Не менш важливим є те, що для Кутсі падіння душі – лише початок, лінія старту нестерпних мук совісті. Про те, що головний герой «нагородив» себе ними беззаперечно стає зрозуміло в кінці роману, але все-таки відкритим залишається питання про те, чому людина йде на таке, розуміючи наслідки заподіяного. Відповідь криється в людській природі та її психології, що створює пласт для пошуків цих відповідей на прикладі героїв Дж.М. Кутсі.

Висновки. Дослідження роману Кутсі дає змогу зробити висновок, що наявність багатьох спільних мотивів об'єднує письменника з творчістю Достоевського, якого теж завжди цікавила людська душа, її страждання та муки, муки совісті, моральне падіння й духовне відродження. У статті виявлено цілу низку спільних для обох письменників мотивів і проведено їхній аналіз. Проте автор статті розглянув лише деякі з них, що зумовлює перспективу подальшого дослідження інших мотивів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Беззубцев-Кондаков А.Е. Двусмысленность пустыни. О прозе Джона Максвелла Кутзее. Часть первая. URL: <http://www.topos.ru/article/6548>.
2. Frank J. Between Religion and Rationality: Essays in Russian Literature and Culture. Princeton, 2010. 312 p.
3. Kelly M. The master of Petersburg. A Companion to the work of J.M. Coetzee / edited by Timothy J. Megihan. New York: Camden House, 2011. P. 133–147.
4. Poyner J. J.M. Coetzee and the Paradox of Postcolonial Authorship. Farnham, UK: Ashgate, 2009. 203 p.
5. Лагуновский А.М. Образ Федора Достоевского в повести Дж.М. Кутзее «Осень в Петербурге». URL: <http://lagunovskij.ucoz.ru>.
6. Кеба О.В. Роман Дж. М. Кутси «Володар Петербурга» як фікційна біографія. Питання літературознавства. № 96. 2017. С. 71–93.
7. Струкова Е.А. Образ творческой личности в произведениях англоязычных постколониальных писателей Дж.М. Кутзее и С. Рушди: дисс. ... канд. филол. наук: спец. 10.01.03. М., 2016. 215 с.
8. Чащина А.И. Кутзее – писатель-космополит. URL: http://gazets29.ru/nextgen/detail_articles/polka/index.php?ELEMENT_ID=1328.
9. Andreadis A. The Master of Petersburg. A novel by J.M. Coetzee. URL: <http://www.toseekoutnewlife.com/coetzee.html>.
10. Соболевська Г.І. «Російська тема» у романі Дж.М. Кутзее «Осінь в Петербурзі». Волинь філологічна: текст і контекст: збірка наукових праць. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2011. Вип. 12. С. 212–218.
11. Гаспаров Б.М. Литературные лейтмотивы. Очерки русской литературы XX в. М., 1994. С. 30.
12. Шатин Ю.В. Архетипические мотивы и их трансформация в новой русской литературе. «Вечные» сюжеты русской литературы: («блудный сын» и другие). Новосибирск, 1996. С. 29–30.
13. Силантьев И.В. Поэтика мотива. М., 2004. С. 43.
14. Кутзее Дж.М. Осень в Петербурге: роман / Пер. с англ. С. Ильина. М.: Эксмо, 2010. 320 с.
15. Кутзее Дж.М. Осень в Петербурге. URL: <http://www.lib.ru/INPROZ/KUTZEE/kutzee.txt>.
16. Достоевский Ф.М. Преступление и наказание. URL: <http://ilibrary.ru/text/69/index.html>.
17. Достоевский Ф.М. Полное собрание сочинений: в 30 т. Ленинград: Наука, 1972–1990.

УДК 811.112.2-1.09(436)«18/19»:94(477)

МІСТИЧНИЙ ОБРАЗ УКРАЇНИ В ПОЕТИЧНИХ ТВОРАХ Р.М. РІЛЬКЕ

MYSTICAL IMAGE OF UKRAINE IN THE POETIC WORKS OF R.M. RILKE

Щербатюк В.С.,

*старший викладач кафедри української мови та літератури
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

Лисенко Н.В.,

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови та літератури
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

Стаття продовжує цикл досліджень авторів щодо особливостей відтворення української тематики у творчості зарубіжних письменників. Мета розвідки – розкрити закономірності осмислення й художнього відтворення містичного образу України в поетичній творчості австрійського поета Р.М. Рільке. Охарактеризовано низку ліричних творів, де відчутна доля українських людей, українська історія, доля України й самого поета. Зроблено спробу висвітлити причини захоплення поетом Україною. Доходимо висновку, що саме Україна повернула Р.М. Рільке втрачене відчуття органічного зв'язку зі світом і людьми.

Ключові слова: Україна, Київ, українські мотиви, Бог, кобзар.

Статья продолжает цикл исследований авторов об особенностях воспроизведения украинской тематики в творчестве зарубежных писателей. Цель разведки – раскрыть закономерности осмысления и художественного воспроизведения мистического образа Украины в поэтическом творчестве австрийского поэта Р.М. Рильке. Охарактеризовано ряд лирических произведений, где ощутима судьба украинских людей, украинская история, судьба Украины